

POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING

Den svenska tillverkningsindustrin har historiskt sett spelat en viktig roll för vår ekonomiska tillväxt och välfärd. Men under de senaste trettio åren har Sverige liksom många andra industrialiserade länder drabbats hårt av att företag flyttat ut produktion till andra delar av världen. Många företag har dock börjat se fördelar med att satsa på produktion på hemmaplan och har börjat ta hem sin produktion igen. Ett aktuellt exempel är optikjätten Synsam som tar hem all sin produktion av glasögon från Kina till Sverige för att komma närmare marknaden. Detta väcker hopp om en ny trend som skulle innebära att den inhemska industrin vitaliseras. Inom akademien är hemtagningsfenomenet relativt nytt och det är fortfarande mycket som vi inte vet, om hemtagning men även om utflyttning av produktion. Vilka är drivkrafterna bakom beslutet att flytta produktion? Finns det omständigheter som påverkar beslutet? Vilka fördelar ger flyttarna i respektive riktning? Syftet med denna avhandling är att svara på dessa frågor och på så sätt bidra med ny kunskap kring fenomenet hemtagning av produktion. Avhandlingen är därmed ett viktigt bidrag till forskare som vill förstå varför företag flyttar produktion, men även till företagare som vill bli konkurrenskraftiga på den globala marknaden genom att optimera sina produktionsnätverk.

I litteraturen hittar man många potentiella drivkrafter för att flytta produktion och den här avhandlingen presenterar två olika sätt att gruppera dem. Resultaten är snarlika, och pekar på att kostnad, kompetens och närhet till marknad är de tre viktigaste faktorerna. Men svenska företag tar hem produktion av helt andra anledningar än när de flyttar ut. Det enda som verkligen anses viktigt för att flytta från Sverige är låg arbetskostnad, medan beslutet att ta hem produktion baseras på en mängd olika faktorer kopplat till kvalitet, leverans och utveckling. Intressant nog visar resultaten att företag som har erfarenhet av att flytta produktion i båda riktningarna har en mer nyanserad bild av vad som är viktigt vid flytten än de som bara har flyttat i en riktning på senare tid. Det verkar därmed som att det finns en lärandeeffekt och att erfarenhet av att flytta produktion gör företagare bättre på att väga fördelar mot risker i olika regioner. Många av de faktorer som ligger till grund för flytt-beslutet ändras över tiden. Det är därför viktigt att kontinuerligt se över fabrikernas positioner för att säkerställa bästa möjliga uppbyggnad av produktionsnätverket. Men detta är ingen lätt uppgift.

Det är många olika faktorer som vägs samman, ofta med kostnad som den i slutändan avgörande faktorn. Dessutom pekar resultaten på att kontextuella faktorer såsom storlek på fabriken, industri och geografi påverkar flyttbeslutet. Även den tidigare flytten från hemlandet spelar roll för hemtagningsbeslutet, då det finns en koppling mellan drivkrafterna för besluten att flytta ut och ta hem produktion. Det finns en stor skillnad i de fördelar företagen upplever efter att de flyttat produktion i respektive riktning. Utflyttningar leder till lägre arbetskostnader – men inte till lägre övriga kostnader eller andra positiva konsekvenser. Efter hemtagning däremot, upplever företagen flera fördelar, framförallt kopplat till produktkvalitet och effektiva leveranser. Resultaten pekar på att företagen faktiskt får ut det som de förväntar sig, eftersom fördelarna stämmer väl överens med drivkrafterna bakom flytten. Men om företaget vill uppnå förbättringar på flera områden bör man bredda synen på drivkrafterna. Närhet till marknaden bör alltid beaktas då det ger både kostnadsfördelar och fördelar kopplat till kvalitet, leverans och flexibilitet.

Denna avhandling bygger på resultaten i fem artiklar från två separata studier. Den första studien är en enkätundersökning riktad till tillverkningsföretag i Sverige, Finland och Danmark, som kartlägger företagens produktionsflyttar under en femårsperiod. Framförallt fångar den data om drivkrafterna och fördelarna med ett specifikt utflyttnings- respektive hemtagningsprojekt, vilket ger unika möjligheter att jämföra de två flyttriktningarna. Den andra studien är en litteraturstudie med metaanalys av tidigare publicerade praktikfallstudier. Baserat på resultaten skapades ett ramverk för studier av hemtagning av produktion, som inkluderar alla aspekter som utpekats som viktiga i tidigare studier och som dessutom tar hänsyn till den tidigare utflyttningen. Ramverket kan användas både av forskare och av företagare som är intresserade av att ta hem produktion.